

ליל שבת קודש פרשת יתרו ה'תשס"ה

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' כ"א המדבר מקדושת האזניים ומאמנת חכמים, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר, (מוהרא"ש נ"י חזר על נקודה אחת שבתורה זו של רביז"ל), להגיע אל שפע אלקי אי אפשר אלא על ידי שיקדש את פיו וחוטמו ועיניו ואזניו, והן הן מאירין לו שפע אלקי, היינו, שישמור את עצמו מלהוציא שקר מפיו, ויהיה לו יראת שמים, שהוא בחינת חוטם, בבחינת (ישעיהו י"א) "והריחו ביראת ה'", ויהיה לו אמונת חכמים, התלוי באודנין, בבחינת (משלי כ"ב): "שמע דברי חכמים", ויעצים עיניו מראות ברע, כי הן הן המעוררין את שפע אלקי הנ"ל לבוא, כי הפה והחוטם והעינים והאזניים תלויים במוח, והן מעוררין את המוח, עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו כאן איך האדם זוכה לקבל בתוכו שפע אלקי, היינו הארת אלקותו יתברך, בתכלית המדריגה העליונה, והוא על ידי שמכין כלי לקבל בתוכו הקדושה, והכלי הוא המוח שיש בו שבעה נרות, שני עינים, שני אזניים, שני נקבי החוטם, והפה, כי על ידי שאדם מקדש אותם כראוי, ששומר את פיו מלדבר רע, ושומר את חוטמו מכעס וקפידות, ושומר את אזניו מלשמוע דברי רשעים, ומטה אותם לשמוע דברי חכמים, ושומר עיניו מלהסתכל ברע, על ידי זה יש לו כלי מפואר לקבל בתוכו שפע אלקי, ואזי הארת אלקותו מאיר בו באופן נפלא, עד שעולה ומתדבק בו יתברך בתכלית המדריגה העליונה.

והנה יש לדקדק בדברי רביז"ל, למה רביז"ל מונה את סדר שבעת הנרות, הפה החוטם העינים והאזניים, שהרי ידוע מכתבי האריז"ל (עי' עין חיים שער ד' פרק א') שלפי סדר העולמות, העינים הם הכי גבוהים, כי העינים האזניים החוטם והפה הם כנגד ד' עולמות, אצילות בריאה יצירה עשיה, וכנגד ד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, ואם כן, כשמונים אותם ממטה למעלה, לכאורה העינים צריכים למנות באחרונה, ולמה רביז"ל מונה האזניים באחרונה, שנראה כאילו הם היותר גבוהים? אבל הענין מבואר מתוך דברי רביז"ל בעצמו, כי קדושת האזניים הם כנגד אמונת חכמים התלוי בשמיעה, וכמו שכתוב (משלי כ"ב) שמע דברי חכמים, ואמונת חכמים היא

יסוד כל התורה כולה, כי בלי אמונת חכמים אין אנחנו יודעים כלום בתורה הקדושה, וכל המצוות אינם מפורשים בתורה שבכתב איך לקיימם, רק בדברי חכמינו הקדושים בתורה שבעל פה, מבואר איך לקיים מצוות התורה, נמצא שכל התורה תלוי באמונת חכמים, וכלי אמונת חכמים לא היו ישראל מקבלים התורה כלל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' קכ"ג), ועל ידי שיש לאדם אמונת חכמים הוא בא לאמונה בהקדוש ברוך הוא, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (מכילהא פרשת בשלח), על הפסוק (שמות י"ד) ויאמינו בה' ובמשה עבדו, אם במשה האמינו קל וחומר בה', בא זה ללמדך שכל מי שמאמין ברועה נאמן כאלו מאמין במאמר מי שאמר והיה העולם, כי דייקא על ידי אמונת חכמים באים לאמונה בהקדוש ברוך הוא, כי החכמים הם המגלים לנו את דרכי האמונה ויסודי התורה, וכלי אמונת חכמים אין שום דבר כלל, ולכן שפיר מונה רביז"ל קדושת האזניים למעלה, כי בהם תלוי אמונת חכמים שהוא עיקר ויסוד הכל.

וזהו המבואר בכל הש"ס לשון "תא שמע", שפירושו, בא ושמע, כי תורה שבעל פה מגלה לנו פנימיות אלקותו יתברך בכל פרטי הבריאה, איך שנכל הדומם צומח חי ומדבר יש הלכות המגלים אלקותו יתברך, אבל זה נעלם ונסתר בתוך הבריאה, וצריכין לשמוע לדברי חכמים ולהאמין בהם, כדי להבין אותם, כי בדבר שלא רואים בעינים, צריכין שמיעה, ולכן כתיב "תא שמע", שתבא ותשמע לדברי חכמים, ותהיה לך אמונה בהם, ועל ידי זה תקבל את דברי הגמרא, מה שאין כן בזוהר, מוזכר תמיד לשון "תא חזי", בא וראה, כי הזוהר מגלה אמתת מציאותו יתברך באופן מפורש וגלוי, ואז העינים רואים אותם בחוש ממש, ולכן כתיב "תא חזי", היינו שתראה עם העינים שלך, ולא צריכין על זה אמונה, כי הוא מגולה לפני עיניך, והנה בוודאי עיקר השלימות הוא שיהיה לאדם אמונה חזקה וברורה כל כך, עד שיראה את הדבר שמאמין בה בעיניו ממש, וכמו שפירש מוהר"ן ז"ל את הפסוק (יחזקאל א') נפתחו ה'שמים ו'אראה מ'ראות א'להים, שהם ראשי תיבות א'מ'ו'נ'ה', כי מרוב אמונת האדם, יכול לראות את הדבר שמאמין בה בעיניו ממש (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ס"ב), וכמו שהתבטא מוהר"ן ז"ל פעם בשעת הקיבוץ, "הנה רביז"ל הוא כאן, ואם רביז"ל הוא כאן כל השבעה רועים הם כאן, ואני מאמין בזה, ואני רואה אותם ממש", כי זהו שלימות האמונה שיביא את האדם לראות ולהבין את הדבר בעיניו ממש, וכמו שמפרש רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' צ"א) את הפסוק (שמות י"ז) ויהי ידיו אמונה עד בא השמש, שצריך להיות לו אמונה בידיו ובכל איבריו, עד שיבא אל החכמה והשכל שבכל דבר שהוא בחינת שמש, ולראות אותם ממש, עיין שם, נמצא שעיקר יסוד הכל הוא אמונת חכמים, להאמין בכל דבריהם

בתמימות ובפשיטות גמור, ועל ידי זה זוכים לבא אל שאר כל הקדושות שבעולם, ולראות אלקותו יתברך במו עיניו, אשרי הזוכה לזה ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה כתיב (שמות י"ח) וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, ואמרו חכמינו הקדושים (מובא בפירש"י) מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וכבר דקדקו המפרשים למה שמועות אלו קירבו אותו יותר מן הכל, וגם מהו כפל הלשון, מה "שמועה" שמע ובא? והנה על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי עיקר הכל הוא אמונת חכמים, ועל ידי אמונת חכמים באים לאמונה בהקדוש ברוך הוא, וזה ה"שמועה" ששמע ובא, היינו אמונת חכמים, שתלוי בחוש השמועה, וזה גרם לו ש"שמע ובא" היינו בחינת "תא שמע" הנ"ל, כי יתרו שמע את גודל הנסים של קריעת ים סוף, שזכו ישראל אליהם על ידי "ויאמינו בה" ובמשה עבדו", שהשליכו דעתם, והלכו אחר דברי משה רבינו שאמר להם בשם ה', והיה להם אמונת חכמים, כי בשעת קריעת ים סוף היה קטרוג גדול בשמים, ואמרו המקטרגים, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, ולמה להצילם, אבל עיקר הישועה היתה על ידי האמונה שהיה להם, ובפרט אמונת חכמים, שצייתו לדברי משה רבינו בפשיטות ובתמימות גמור, וזה כיפר להם על הכל, וכמובא בדברי רביז"ל (ספר המדות אות אמונה סי' ל"ג) על ידי אמונה, הקדוש ברוך הוא יסלח לך על כל עונותיך, וזה מה שגרם ליתרו להתגייר, שראה גדול כוחם של ישראל באמונתם, ואיך על ידי אמונת צדיקים, זוכים לתשובה ולהתגבר על הכל, וזהו גם השמועה של "מלחמת עמלק", כי עיקר מלחמת עמלק היתה על ידי אמונתם במשה רבינו, וכמו שכתוב (שמות י"ז) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו', ואמרו חכמינו הקדושים (ראש השנה כ"ט.) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה, ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו נוצחין וכו', ויש להבין, אם הכל היה תלוי בהסתכלותן של ישראל, למה מוזכר ידיו של משה במלחמה? אלא בודאי הידים של משה רבינו הורה להם את דרך המלחמה, כי הראה עם ידיו כלפי שמיא, שישעבדו את לבם לאביהם שבשמים (וכמובא בפירוש התוספות יום טוב על משנה זו, עיין שם), שזהו הרמזים של הידים בים החכמה, שהצדיק מלמד עם כל מקורביו, כי בשעה שאינו יכול לומר להם תורה בפירוש, הוא מרמז להם רמזים עם ידיו איך להתחזק באמונתם (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ז'), ואז באים בתוקף אמונתם להשכל שבכל דבר, שהוא כמו אור השמש, ורואים במו עיניהם את מה שהאמינו מקודם, שזהו (שמות י"ז) ויהי ידיו אמונה עד בא השמש כנ"ל, ולכן גם

"שמועה" זו של אמונת חכמים שהיתה לישראל במלחמת עמלק, גרם ליתרו ש"שמע ובא" לקדושת ישראל, כי ראה גודל כוחם באמונתם בהקדוש ברוך הוא ובצדיקו האמיתיים, מה שלא ראה מימיו, שזהו "את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו", משה לחוד, וישראל לחוד, כי דייקא על ידי האמונה שהאמינו במשה, זכו ישראל לכל הישועות האלו, והשם יתברך יזכינו להגיע אל אמונת חכמים באמת, ונזכה לראות בגאולתן וישועתן של ישראל במהרה בימינו אמן ואמן.

בוקר שבת קודש פרשת יתרו ה'תשס"ה

בשבת קודש בבוקר, בעת קידושא רבא, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד בסיפורי מעשיות של רביז"ל במעשה מחכם ותם מעשה ט' דף ק"מ עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, במעשה זו של חכם ותם, רביז"ל מגלה לנו מוסר השכל נורא מאד, איך יש מציאות של שני בני אדם, שבאים ממשפחות שוים, ושלמדו ביחד בחדר אחד, ושוים בכל דבר ממש, ואף על פי כן אחד יחיה חיים טובים ונעימים, חיי עולם הבא בעולם הזה ממש, והשני יחיה חיים מרים ומרורים מאד, חיי גיהנום בזה העולם רחמנא ליצלן, וכמוזכר בדברי רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' קצ"א) שאפשר שישב אחד אצל חברו במקום אחד בגן עדן, ולזה יהיו כל התענוגים והשעשועים וכל הש"י עולמות, וחברו לא ירגיש כלום, ולא יהיה לו שום תענוג, עיין שם, כי הגן עדן והגיהנום הם בזה העולם ממש (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' כ"ב), ומי שהוא איש תם, ואינו הולך עם חכמות והשכלות, הוא חי חיי גן עדן ממש, ולא חסר לו שום דבר כלל, אבל מי שהוא חכם ומשכיל בעיניו, וחוקר בכל דבר מה ואיך יהיה, הוא חי חיי גיהנום ממש, שזה היה החילוק בין יעקב לעשיו, ששניהם יצאו מבטן אחד, אבל יעקב היה איש תם יושב אהלים, ועשיו איש יודע ציד איש שדה, וזה פירש לחיי גן עדן, וזה פירש לחיי גיהנום, ומפשטות דברי רביז"ל בסיפור זה, יוצא מוסר השכל נורא מאד, לעורר כל אחד ואחד לחיות חיים טובים של התם, ולהתענג כל ימי חייו על נועם זיו השכינה, אשרי מי שזוכה לזה.

ומספר רביו"ל, מעשה שני בעלי בתים היו בעיר אחת, והיו גדולים בעשירות, והיה להם בתים גדולים, עיקר העשירות של האדם הוא ביתו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי מועד קטן ט:): שמחה לאדם בשעה שדר בתוך שלו, וברוחניות הבית מרמז על אמונה, בחינת (תהלים צ"ח) זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל, והוא עיקר עשירותו של אדם, כי על ידי אמונה האדם שמח בחלקו, ושזהו עיקר העשירות, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (אבות ד') איזהו עשיר השמח בחלקו.

והיו להם שני בנים, לכל אחד בן אחד, ולמדו שניהם בחדר אחד, כי בכל דבר היו החכם והתם שווים, כי שניהם באו ממשפחות עשירים, והיה להם בתים גדולים, ולמדו בחדר אחד, ולכל אחד היה לו בחירה חפשית איך לחיות ימי חייו.

ואלו השני בנים היו אחד מהם בר הבנה, והאחד היה תם (לא שהיה טיפש, אלא שהיה לו שכל פשוט ונמוך), רביו"ל מדייק שהיה תם ולא שהיה "טיפש", כי באמת להיות איש תם, צריכין חכמה גדולה מאד, וכמו שהעיד רביו"ל על עצמו (שבחי הר"ן סי' י"ג), שבימי צעירותו השיג, שזהו החכמה הכי גדולה, להיות תם בעבודת השם יתברך, ולעבוד את הקדוש ברוך הוא בתמימות ופשיטות גמור, כי כשבא לעבוד את השם יתברך צריכין לסלק את כל החכמות, ולקיים רצונו יתברך בתמימות גמור ובשמחה גדולה, ולא לחקור יותר מדאי, האם יצאתי ידי חובתי או לא, כי כל אלו המחשבות מזיקים מאד לעבודת ה', כי לא ניתנה תורה למלאכי השרת, ואין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו, העיקר לקיים רצונו יתברך בתמימות ופשיטות גמור, ולשמוח עם מצוותיו יתברך, ולא לחשוש לחומרות יתירות ולדקדוקים של הבל הנהוגים בעולם, שהם מזיקים מאד לעבודת השם יתברך, ועליהם נאמר (ויקרא י"ח) וחי בהם ולא שימות בהם (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' מ"ד), ולכן רביו"ל מדייק שלא היה "טיפש", כי אין טיפשות שייד לתמימות כלל, וכבר אמר רביו"ל (שיחות הר"ן סי' א') שגם בתמימות אסור להיות שוטה, רק אדרבה תמימות היא חכמה גדולה מאד.

ואלו השני בנים היו אוהבים זה את זה מאד; אף על פי שהאחד היה חכם והאחד היה תם ומוחו היה נמוך, אף על פי כן אהבו זה את זה מאד, כי כל זמן שהיו צעירים, ועדיין לא נכנס החכם בחכמות של הבל שלו, היה לו אהבה גדולה עם חבירו שנתגדל עמו ביחד, ולא נכנס בדעתו להשתרר עליו כלל.

לימים התחילו השני בעלי בתים הנ"ל לירד, וירדו מטה מטה, עד שאבדו הכל ונעשו אביונים, כי עניות ועשירות הם ביד הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא עושה סולמות, ומעשיר לזה ומעני לזה (במדבר רבה פרשה ג' סי' ו'), וכן אמרו (שבת קנ"א): גלגל הוא שחוזר בעולם, אם הוא לא בא, בא בנו, ואם בנו לא בא, בן בנו בא, עיין שם.

ולא נשאר להם כי אם הבתים שלהם, כי הבתים מרמזים על האמונה, שזהו עיקר הונו ורכושו של אדם בזה ובבא לנצח, ולכן העיקר על האדם לדאוג, יהיה מה שיהיה, הבית שלו שהוא אמונתו, ישאר אצלו, וזהו ירושתו לבניו לנצח.

והבנים התחילו להתגדל, אמרו האבות הנ"ל להבנים, אין בידינו לשלם עבורכם להחזיק אתכם; עשו לכם מה שתעשו, כי העיקר בחינוך הבנים הוא ללמד אותם שיהיו עצמאים, ושלא יהיו תלויים בדעת אחרים, אפילו על הוריהם, ולכן אמר רביז"ל (שיחות הר"ן סי' נ"ט) שיותר מסוגל לבנים להיות רחוק מהם קצת, ולא להשתעשע עמהם בכל פעם, כי אם משתעשעים עם ילדים יותר מדאי, הם נעשים תלויים וסמוכים על הוריהם לגמרי, ואחר כך אי אפשר להיפרד מהם כלל, שזהו כעין חולו, וכמובא בגמרא (שבת ס"ו:): בענין רפואות בשבת לבן שיש לו געגועין על אביו, עיין שם, ולכן מיד שראו ההורים שכבר קשה להם להחזיק הילדים אצלם ולפרנסם, יעץ להם למצוא מלאכה לעצמם, וכך יתגדלו ויהיו עצמאים.

הלך התם ולמד מלאכת רצען, הגה התם לא רצה ליכנס לחכמות, ולכן חיפש לעצמו מלאכה פשוטה, שיכול להרוויח על ידה תיכף ומיד, ולא אמר שלא מתאים לי מלאכה זו או זו, כי לעולם מוכן לכל אחד ואחד פרנסה מן השמים, אבל הכל תלוי ברצונו, אם רק ירצה, ימצא לעצמו איזה דרך להרוויח כסף, ועיקר המניעה היא כשאדם אומר שאינו מתאים לו מלאכה זו או מלאכה זו, ואזי דוחה פרנסתו ואין לו מה לאכול, נמצא שהחסרון הוא מחמת גאוותו ולא מחמת עניותו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (פסחים ק"ג), פשוט נבילתא בשוקא ולא יאמר גברא רבא אנא, ולכן לקח התם מלאכת הרצענות, היינו לעשות נעליים, שהיא עבודה פשוטה, אבל היא גם מלאכה נצרכת, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת קכ"ט). לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח נעליים לרגליו, עד שמצינו שגם התנא הקדוש רבי יוחנן, היה סנדלר, כי הנעליים שומרים הרגלים מנגף, שהיא עיקר עמידתו וקיומו של אדם, וגם ברוחניות הנעליים מרמזים על שמירת אמונתו של אדם (עי' ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ל"ה), ואמרו חכמינו הקדושים על חנוך, שנעשה אחר כך

המלאך מט"ט (הרגום יונתן בראשית ה' פסוק כ"ד), ש"תופר מנעלים" היה, ועל כל תפירה ותפירה היה אומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, נמצא שמלאכת הרצענות יש בה עבודה גדולה וקדושה מאד.

והחכם, שהיה בר הבנה לא היה רצונו לעסוק במלאכה פשוטה בזו, כי זהו עיקר פגם החכמות, שאין האדם מסתפק עם עבודה פשוטה, וצריך לחפש גדולות וגבוהות ממנו, ומחמת זה נשאר לבסוף חסר וריק מכל, כי גם ברוחניות עיקר נפילתו של אדם הוא כשמחפש עבודות והשגות שהם למעלה ממנו, ואינו מקשר עצמו אל הנקודה השייך אל לבו בעת הזאת (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ל"ד), ואז כשרואה שאינו יכול להגיע אל ההשגות שדימה לעצמו, נשבר רוחו ומתייאש מלהגיע אל שום דבר בעבודת ה', אבל כשאדם הולך בתמימות, ועושה כל עבודה הבאה תחת ידו, הוא מצליח מאד, ולבסוף זוכה לעלות להשגות הכי גבוהות, אשרי לו.

וישב בדעתו, שילך בעולם ויסתכל מה לעשות, וזה היה תחילת מפלתו, כי מיד שאדם מפקיר עיניו להסתכל בעולם, ולראות מעשי בני אדם, ואיך הם רודפים אחרי הבלי עולם הזה ותענוגיו, הוא בסכנה גדולה שלא יהיה נמשך אחריהם, כי העין רואה והלב חומד, וכלי המעשה גומרים.

והיה הולך ומשוטט בשוק, וראה עגלה גדולה עם ארבעה סוסים והאמיטיש (כלי רתימה), שהיתה רצה והולכת, ענה ואמר להסוחרים: מאין אתם? השיבו לו: מווארשא, להיכן אתם נוסעים? לווארשא, שאל אותם: שמא אתם צריכים משרתים? ראו שהוא בר הבנה ומזרוז, והוטב בעיניהם, וקבלו אותו עמהם, ונסע עמם ושמש אותם היטב מאד על הדרך, הנה כבר בהתחלת החכמה שלו, נעשה משמש ומשרת אצל אחרים, שבאמת אין זה חכמה כלל אלא טיפשות, שהרי נעשה עבד לאחרים, לא כמו התם שמצא מלאכה לעצמו, ולא הוצרך למכור עצמו לאחרים כלל.

בבואו לווארשא, מאחר שהיה בר הבנה, ישב עצמו: מאחר שכבר אני בווארשא, למה לי להתקשר עם אלו? אולי יש מקום טוב מהם? אלך ואבקש ואראה, והלך בשוק, והתחיל לחקור ולשאול על האנשים שהביאוהו, ואם יש טוב מהם, ואמרו לו, שהאנשים הללו הם הגונים, וטוב להיות אצלם, אך שקשה מאד להיות אצלם מחמת שהמשא ומתן שלהם הוא למרחקים מאד, והנה עוד פעם נכשל על ידי החכמות שלו, כי אם היה לו כבר עבודה, והיה לו דרך

להרוויח כסף, למה יברח ויבקש מלאכה אחרת, אבל זהו הפגם של מי שהולך אחר החכמות שלו, שאף פעם אינו שמח במה שיש לו, ותמיד בצער ובמרירות, אולי אוכל למצוא מלאכה יותר טוב, ולהרוויח יותר כסף, ואינו יכול ליהנות במה שיש לו, היפוך העשיר האמיתי, השמח בחלקו תמיד (אבות ד'), והשם יתברך יזכינו להכניס בעצמינו מדת התמימות באמת, ולשמוח תמיד בחלקינו וגורלינו, עדי נזכה לעלות ולהתדבק בו יתברך באמת ובתמים מעתה ועד עולם אמן ואמן.

סעודה שלישית פרשת יתרו ה'תשס"ה

בסעודה שלישית, סעודת רעווא דרעווין, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' פ"א המדבר מהדיבורים של הצדיק בתורה ובשיחת חולין, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר, עלו זה בנגב ועליתם את החר (במדבר י"ג), ופירש רש"י: 'פסולת ארץ ישראל': הכלל הוא, שהדיבורים של צדיק שמדבר בתורה או בתפלה נקרא ארץ ישראל, כי ארץ היא בחינת נפש, כמו שכתוב (תהלים קמ"ג): 'נפשי כארץ' וכו', ונפש הוא בחינת דיבור, כמו שכתוב (שיר השירים ה): 'נפשי יצאה בדברו', וכשהצדיק מדבר בתורה או בתפלה, נקרא ארץ ישראל, והדיבורים שהוא מדבר עם המון עם בשיחת חולין, הוא נקרא פסולת ארץ ישראל, ולמה מדבר שיחת חולין, כדי לקשר את המון עם אל הדעת, שהוא בחינת הר, דאיתא בגמרא, אין הר (צריך לומר: לבנון, עיין גימטריא נ"י, ועיין ילקוט פרשה ואתחנן בשם ילמדנו) אלא בית המקדש, שנאמר: "ההר המוב הזה והלבנון", ובית המקדש הוא בחינת דעת, דאיתא בגמרא (ברכות ל"ג): 'כל מי שיש בו דעת כאלו נבנה בית המקדש בימיו', שבית המקדש ניתן בין שתי אותיות, ודעת ניתן בין שתי אותיות, כי על ידי תורה ותפלה אי אפשר לקשרם אל שרשם, מחמת שהם רחוקים מן האמת, כדאיתא בתלמי המלך (מגלה ט): 'כשהושיב ע"ב זקנים לכתב לו ספר תורה, וכתבו כולם אלקים ברא בראשית וכו', כי הוא רחוק מן האמת, והוצרכו להפך את הצרופים, כך הצדיק שרוצה לקשר את המון עם הרחוקים מן התורה האמתיות, צריך לדבר עמהם שיחת חולין, ולהלביש בהם

התורה, רק שהוא מדבר בצרופים, ונקרא פסולת ארץ ישראל, כי אף שהם פסולת ארץ, אף על פי כן יש בהם תורה, שהיא בחינות ישראל:

וזהו פירוש הפסוק, עלו, היינו שאתם המון עם עולים, זה בנגב, זה, הוא בחינת הצדיק, כמו שכתוב (קהלת י"ב): "כי זה כל האדם", ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת ל) שכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה, היינו הצדיק הוא בנגב, היינו פסולת ארץ ישראל, היינו שיחת חולין, ועל ידי זה יכול לקשר אתכם, ועליתם את החר, היינו הדעת הנ"ל:

ועוד, כי לפעמים הצדיק נופל ממדרגתו, וכשבא אחד מן המון עם, ומדבר עמו דברים של הבלי העולם, והצדיק נהנה ממנו, אז הוא מחיה להצדיק, והצדיק בא למדרגתו, ואחר כך יכול הצדיק להעלותם לבחינת הדעת, וזהו עלו זה, היינו כשהצדיק צריך לעלות למדרגתו, צריך אתה להיות בנגב, היינו לדבר עמו שיחת חולין כדי להחיותו, ועל ידי זה ועליתם את החר, שיוכל אז הצדיק לקשר אתכם לבחינת דעת הנקרא הר בנ"ל, עד כאן לשון רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו בתורה זו, למה הצדיק מדבר לפעמים שיחת חולין עם אנשיו, ומספר להם סיפורים ומעשיות, שנראה כדבר מוזר, שהצדיק יוריד עצמו אל אנשים וידבר עמהם שיחת חולין ודברים של מה בכך, אבל יש בזה תועלת גדול, כי הצדיק הוא דבוק בו יתברך בדביקות אמיתית, וזכה לבנין הדעת שהוא בנין בית המקדש, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ל"ג): כל מי שיש בו דעת כאילו נבנה בית המקדש בימיו, והצדיק רוצה להכניס דעת זאת גם בתוך ההמון עם, שגם להם יהיה הרגשה בדביקות השם יתברך, אבל הם רחוקים ממנו מאד, כי הוא נדמה כמו היושב על הר גבוה, שהוא רחוק מאד מבני אדם, כי השגות אלקות הם כמו הר, על שם עומק המושג (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ט"ו), שזהו בית המקדש, שנקרא הר, בחינת (דברים ג) החר הטוב הזה והלבנון, היינו הר המוריה שעליו נבנה בית המקדש, ואם כן איך אפשר לו להכניס השגות אלקות בתוך ההמון עם כשהוא רחוק מהם כל כך, אבל על ידי שמדבר עמהם שיחת חולין, ומוריד עצמו אליהם בכמה מיני קטנות, על ידי זה יש להם שייכות עמו, ואז בחכמתו הוא מכניס בהם השגות אלקות בתוך סיפוריו ושיחותיו, שזהו מה שנאמר אצל משה רבינו (שמות י"ט) וירד משה מן החר אל העם וגו', שהיה למשה רבינו הכח להוריד השגות אלקות אפילו להכי פחות שבישראל, כי היה יודע איך לרדת "מן החר אל העם", ולהלביש השגות אלקות בתוך דיבורים פשוטים, עד שיעלה

כל נשמות ישראל אל דביקות השם יתברך, ולכן יש תועלת גדול מאד בדיבורים פשוטים של הצדיק, ובשיחות חולין שלו, כי דייקא על ידם ההמון מתקשרים אליו, והוא חוזר ומעלה אותם אל ההר, שהם השגות אלוקותו יתברך.

אבל בענין זה יש גם כן סכנה גדולה, שלא יאבד האדם את מוראו והדרתו מלפני הצדיק, כי דייקא מחמת שהצדיק מוריד עצמו כל כך בקטנות ובדיבורים פשוטים, על ידי זה האדם יכול לשכוח מוראו מלפני הצדיק, וידמה כאילו הוא החבר שלו, ואז לא יקבל ממנו כלום, ולכן הוא מלאכה גדולה לקיים דברי חכמינו הקדושים (אבות ו'), להיות "מכיר את מקומו", שתמיד יזכור מאיפוא הוא בא, ואיך הצדיק העלה אותו מתהומות הארץ, מתוך העוונות והמחשבות זרות שלו, והעלה אותו אל דביקות השם יתברך, ויזכור היטיב שכל השיחות חולין והדיבורים פשוטים של הצדיק, היו בשבילו, היינו בשביל לקשר מוחו הפגום אל השם יתברך, ואז אף פעם לא יאבד את מוראו מלפני הצדיק, רק אדרבה יכיר את גודל מעלתו וכוחו של הצדיק, שיש לו הכח הזה לרדת מן ההר אל העם, ולחזור ולהעלות העם אל ההר, שגם הם ישתוקקו לעלות ולהשיג השגות אלקות.

וזהו המבואר בסיפורי מעשיות של רביז"ל (מעשה י"ג מהו' בעמלירם מיום השלישי), שיש הר, ועל ההר עומד אבן, ומן האבן יוצא מעיין, ולעומת ההר יש הלב של העולם, וההר עם האבן והמעיין עומד בקצה אחד של העולם, והלב של העולם עומד בקצה אחר של העולם, וזה הלב עומד כנגד המעיין, וכוסף ומשתוקק תמיד מאד מאד לבוא אל אותו המעיין, בהשתוקקות גדול מאד מאד, וצועק מאד לבוא אל אותו המעיין, וגם זה המעיין משתוקק אליו, אך מאחר שהוא מתגעגע אליו כל כך, מפני מה אינו הולך אל המעיין? אך כשרוצה לילך ולהתקרב אל ההר, אזי אינו רואה השיפוע, ואינו יכול להסתכל על המעיין, ואם לא יסתכל על המעיין אזי תצא נפשו, כי עיקר חיותו הוא מן המעיין, וכשעומד כנגד ההר אזי הוא רואה ראש השיפוע של ההר, ששם עומד המעיין, אבל תיכף כשילך ויתקרב אל ההר, אזי נעלם מעיניו ראש השיפוע, ואזי אינו יכול לראות את המעיין, ואזי תצא נפשו, חס ושלום, עיין שם כל זה בדברי רביז"ל, וזהו ממש ענין הנ"ל, כי ההר עם האבן והמעיין הם קדושת הצדיק, שהשגתו הוא בחינת הר של הבית המקדש, ששם היה האבן שתיה שממנה הושתת העולם, ומשם נמשך מעיין להשקות את כל העולם כולו בהשגות אלקותו יתברך, והלב של העולם הוא הלב של איש הישראלי שמשתוקק מאד לבא אל ההר והמעיין שהוא הצדיק, ולשתות ממימיו המתוקים, אבל עיקר הסיבה שאינו יכול לעלות על ההר ממש, הוא מחמת שמיד שמתקרב אל תחתית ההר,

אינו יכול לראות את השיפוע, היינו ראש ההר, ששם האבן והמעייין, ומיד שאינו רואה את המעייין יכול לצאת נפשו חס ושלום, כי אם מתקרבים יותר מדאי, אזי אינו יכול לראות כלום, ואובד את נפשו חס ושלום, וזהו ממש ענין הנ"ל, שבכדי להתקרב אל הצדיק צריכין לעמוד קצת מרחוק, ולראות אותו ממול, ולא להתקרב יותר מדאי, כי מיד שמתקרבים יותר מדאי, ונדמה לו כאילו הוא חבירו, לא יקבל ממנו כלום, ויצא נפשו חס ושלום, שזהו "נפילה" המכונה בשם "מיתה" כידוע מכתבי האריז"ל, ולכן צריכין להיות חכם גדול מאד בענין ההתקרבות אל הצדיק, ולדעת איך להתחמם כנגד אורו, אבל לא להיכוות מגחלתו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (אבות ב') הוי מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה, "כנגד" אורן דייקא, היינו שתעמוד קצת מנגד, ולא תתקרב יותר מדאי, כדי שלא תכוה מגחלתן, כי מיד שתדמה לך שאתה מקורב להצדיק, שהרי הוא מדבר עמך שיחות חולין ודברים של מה בכך, אתה בסכנה שלא תכוה מגחלתו, ושלא יהיה כבוד הצדיק מזולזל בעיניך, ותאבד מוראו מעליך לגמרי חס ושלום, ולכן אשרי הזוכה לקרב עצמו אל צדיק אמיתי כראוי, ותמיד מכיר את מקומו, ויודע איך לשמור מרחק, שלא יהיה הצדיק זול בעיניו חס ושלום, כי אז יזכה לקבל ממנו הרבה טוב אמיתי ונצחי, ויזכה לעלות אל השגות אלקותו יתברך בזה ובבא לנצח, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה מצינו בפרשת השבוע את מצות הגבלת הר סיני בשעת מתן תורה, וכמו שכתוב (שמות י"ט) והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו כל הנוגע בהר מות יומת וכו', ויאמר ה' אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב וגו' ויאמר אליו ה' לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה' פן יפרץ בם, ויש להבין, למה הוצרכו לזהירות זאת דייקא במתן תורה, שיעמדו מנגד ההר ולא יעלו בו, ולא הותר להם לעלות כרצונם לראות גילוי שכינה? אבל על פי הנ"ל מובן הענין מאד, כי בשעת מתן תורה רצה הקדוש ברוך הוא לקבוע בלבם אמונת חכמים, שעיקר קבלת התורה על ידיהם, וכמו שכתוב (שם) בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם, אבל בהתקרבות אל הצדיק הלא יש סכנה הנ"ל, שלא יתקרב יותר מדאי, ויחשוב שהצדיק הוא החבר שלו, ולכן נצטוו אז במצות הגבלה, שלכל אחד יהיה לו המחיצה שלו, משה מחיצה לעצמו, ואהרן מחיצה לעצמו, והכהנים מחיצה לעצמם, והעם לא יתקרבו כל עיקר (רש"י פסוק כ"ד), כי צריך להיות מכיר את מקומו, ואף פעם לא יחשוב שהצדיק הוא החבר שלו, ודייקא על ידי שעומדים קצת

מרחוק, זוכים להתקרב כראוי, ולקבל בשלימות ממנו, שזהו (ש) ויחזן שם ישראל נגד ההר, ופירש"י, כאיש אחד בלב אחד, היינו מחמת שחנו "נגד" ההר דייקא, ועמדו קצת מרחוק, על ידי זה היו יכולים להתאחד כאיש אחד בלב אחד, כי מיד שכל אחד מכיר את מקומו, הוא מקבל מן הצדיק באמת, ואינו רוצה להשתרר על חבירו כלל.

והנה על פי זה מובן ענין שילוח יתרו אל ארצו לפני מתן תורה, וכמו שכתוב (שמות י"ח) וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו, ואחר כך, בחודש השלישי וכו', באו מדבר סיני, ואמרו חכמינו הקדושים (זבחים קט"ז. לפי מ"ד אהר) יתרו לפני מתן תורה היה, ולכאורה יפלא, למה ישלח משה את חותנו אל ארצו לפני מתן תורה, ולא יהיה ביחד עמהם בקבלת התורה? אבל על פי הנ"ל מובן הענין מאד, כי בוודאי משה רבינו הוריד עצמו אל יתרו כדי לקרב אותו תחת כנפי השכינה, וסיפר לו סיפורים ושיחות חולין כדי להמשיך לבו לתורה, וכמו שכתוב (שמות י"ח) ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל וגו', ופירש"י למשוך את לבו לקרבו לתורה, ומשה רבינו הוריד עצמו כל כך, עד שנעשה כרעהו וחבירו, וכמו שכתוב (ש) ויצא משה לקראת חותנו וגו' וישאלו איש "לרעהו" לשלום וגו', ויתרו נתכבד בכבוד גדול באותו שעה, הכל בכדי לקרבו תחת כנפי השכינה, והנה מצינו שנעשה רעהו של משה כל כך, עד שנתן לו עצות והנהגות איך לשפוט העם, וכמו שכתוב (ש) לא טוב הדבר אשר אתה עושה נבול תבול וגו' עתה שמע בקולי איעצך וגו', והנה אף על פי שקיבל משה דברי חותנו בהסכמת המקום, אבל הכיר משה שיתרו נעשה יותר מדאי קרוב אליו, ואם ישאר כאן במחיצתו, לא יקבל את התורה כראוי, ולכן השכיל עצה לשלוח אותו לארצו לפני מתן תורה, כדי לקרב בני משפחתו, ובכדי שיעמוד מרחוק דייקא, ומשם יקבל את לימודי התורה כראוי, כי לפעמים מחמת שעומדים מרחוק קצת, דייקא אז נופל עליו מוראו והדרו של הצדיק, ואז זוכים לקבל ממנו כראוי, שזהו גם מרומז בדברי המשנה (אבות פרק א') אבטליון אומר, חכמים, היוהרו בדבריכם, שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים, וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו, ונמצא שם שמים מתחלל, כי אבטליון היה גם כן בן גרים, והוא הבין, שלפעמים צריכין לעמוד קצת מרחוק כדי לקבל בשלימות, ולכן אמר לחכמים, "היוהרו בדבריכם", כשאתם מקרבים רחוקים ופשוטי העם, ואתם צריכים להוריד עצמכם אליהם בכל מיני קטנות, "שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים", כי יהיה זה אצלכם כמו גלות למקום של מים רעים, כי אתם צריכין להוריד עצמכם לכל מיני ירידות וקטנות, שהם המעשים רעים של אלו הבאים להתקרב אליכם, היוהרו אז

בדבריכם מאד שלא תורידו עצמכם יותר מדאי, ולא יהיו נעשים כמו חבירים שלך, כי אז יש חשש שמא "ישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו", היינו שיפלו ממדריגתם, מחמת שהתקרבו יותר מדאי, "ונמצא שם שמים מתחלל" חס ושלום, אלא היזהרו בדבריכם מאד, לקרב הרחוקים מצד אחד, אבל גם להעמיד אותם קצת מרחוק, כדי שיהיה אימתכם ומוראכם עליהם, ובוזה יתקרבו ויתגדלו כראוי, והשם יתברך יזכינו להיות מקורבים אל צדיקים אמיתיים באמת, ולקבל מהם לימודם הנפלאה, עדי נזכה להיות קשורים ודבוקים בו יתברך, ולהכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

